

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för Veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Hippologenheten

Seminariekurs i hippologi, 5 hp

2019

Könsroller i ridsporten genom historien

Joanna Arkhem

Strömsholm

HANDLEDARE:

Gabriella Thorell, Strömsholm

Seminariekurs i hippologi (HO0115) är en obligatorisk del i hippologutbildningen och syftar till att ge de studerande grundläggande träning i att självständigt och på ett vetenskapligt sätt kunna analysera och relatera olika värden, samt redogöra för uppgift skriftligt och muntligt. Föreliggande arbete är således ett studentarbete på A-nivå och dess innehåll, resultat och slutsatser bör bedömas mot denna bakgrund.

INNEHÅLL

REFERAT	2
INLEDNING.....	2
Problem	3
Syfte	3
Frågeställning.....	3
LITTERATURSTUDIE.....	3
Kvinnor börjar delta i hästsport.....	3
Kvinnor utvecklar sporten.....	4
Kvinnliga förbilder.....	4
Könsrollerna i olika grenar och olika länder	5
DISKUSSION.....	6
Slutsats	6
REFERENSER.....	7
Litteratur.....	7
Internet	7

REFERAT

Ridsporten ses idag som feminin men för bara 200 år sedan var det främst män som red. Sporten ansågs vara maskulin och för svår för kvinnor att delta i. Syftet med studien är att undersöka vilka faktorer som har bidragit till att ridsporten har gått från en mansdominerad sport till en könsneutral sport och genom tidigare gjorda studier på könsroller i ridsporten svara på följande frågeställningar: Hur har kvinnor tagit sig in i sporten? Har tidigare kvinnliga ryttare påverkat kvinnors roll i samhället? Under 1800-talet i samband med den industriella revolutionen började kvinnor delta i Englands rävjakter. Till en början mötte de många svårigheter då de red i klänningar och damsadlar, något som var både svårt och farligt. Kvinnorna utvecklade utrustningen och utbildade andra kvinnor så de kunde delta säkert och på lika villkor som männen. Kvinnorna kunde så småningom hänga på och även utmana männen i sporten. I början av 1900-talet började de rida i vanliga sadlar. Kvinnor fick börja delta i OS under 1950-talet. De blev hyllade av vissa som skickliga ryttare, men hånade och kritiserade av andra. Framgångsrika kvinnor sågs som rollmodeller och visade att kvinnor kunde rida lika bra som män. Slutsatsen är att kvinnor lyckades ta sig in i sporten tack vare de sociala förändringar som skedde i samband med den industriella revolutionen, att de genom visad framgång fick respekt inom sporten och att den entreprenörsroll kvinnor tog på sig för att utveckla utrustningen gav dem en nyfunnen självständighet som kan ha inspirerat till ett mer jämlikt samhälle.

INLEDNING

Ridsport är idag en av de få sporter där män och kvinnor tävlar mot varandra, och den enda olympiska sporten där detta är fallet. Hästsporten ses idag som en "tjejsport", majoriteten ryttare idag är kvinnor. Ridsporten har högst andel kvinnor av alla Sveriges idrottsförbund, av Svenska Ridsportförbundets 153 700 medlemmar är 91% kvinnor, och de flesta förtroendevalda inom förbundet är kvinnor. (Svenska Ridsportförbundet 2019)

Historiskt har det dock sett annorlunda ut, hästsport ansågs vara maskulint och kvinnor var ofta inte tillåtna att delta. När sporten började växa fram i Storbritannien fanns detta synsätt kvar, ridning var maskulint och kvinnor var för svaga och sårbara för att klara av något så krävande. Kvinnor förr i tiden red enbart i damsadel. Dessa var till en början inte anpassade för mer än skritt och trav, galopp var inte tillåtet och hoppning var inte ens möjligt. Det fanns en stor risk att kvinnorna fastnade i sadlarna med sina långa klänningar och släpades till döds om de ramlade av. (Munkwitz 2018)

Idag används hästar främst som sport och hobby, men för mindre än 100 år sedan hade hästar en helt annan roll i samhället, oftare kopplad till traditionellt maskulina yrken. Hästar användes inom jordbruket som dragdjur, transport och plogning, yrken som främst sköttes av männen. Kvinnorna skötte hushållet och korna. Hästar hade även en stor roll inom det militära, de var en värdefull resurs i krigsföring innan mer avancerad teknik ersatte dem. Armén är traditionellt mansdominerad så även där fick hästaren maskulin koppling. När samhället förändrades så förändrades även hästens roll, de gick från nytta till hobby. Den maskulina kopplingen fanns dock kvar en tid, fram till 1945 var ridsporten i Sverige starkt kopplad till armén. Hästens betydelse för armén började dock minska, så det beslutades att arméns hästar skulle lånas ut till ridskolor, och ridsporten blev därmed mer tillgänglig för allmänheten samtidigt som sporten växte tack vare stöd som gavs från regeringen. Kvinnor visade sig ha en stark dragning till hästar, och sporten gick från traditionellt maskulin till mer feminin. (Hedenborg 2007)

Problem

Hästsport har idag blivit en könsneutral sport där alla tävlar på lika villkor. Så har det inte alltid varit, synen på kvinnor har förändrats och samtidigt har hästar gått från nyttodjur till nöje. Det har varit svårt för kvinnor att ta sig in i sporten och de har ofta haft dåliga förutsättningar att lyckas. Det finns lite forskning som undersöker hur ridsporten har förändrats genom tiderna ur ett genusperspektiv. För att bevara jämställdheten i hästsport krävs ökad kunskap om sportens historia för att få en större förståelse för hur komplexa könsrollerna är.

Syfte

Syftet är att studera vilka faktorer som bidragit till att ridsporten gått från en traditionellt mansdominerad sport till en könsneutral sport.

Frågeställning

Hur har kvinnor tagit sig in i ridsporten? Har tidigare kvinnliga ryttare påverkat kvinnors roll i samhället?

LITTERATURSTUDIE

Kvinnor börjar delta i hästsport

En studie av Munkwitz (2018a), vars syfte var att undersöka hur kvinnor i Storbritannien under 1800-talet kunde börja delta i, och så småningom tävla på lika villkor som män, i rävjakt. Dessa tidiga idrottskvinnor verkade som förebilder och hjälpte samhället att gå från mansdominerat till mer jämlikt. Studien undersökte tidiga ryttarmanualer, instruktionsböcker och tidningar från slutet på 1700-talet fram till 1900-talet och jämförde dessa för att ta reda på hur sporten förändrats genom tiden. Den använde sig även av studier om kvinnans historiska roll i andra sporter samt studier om rävjaktens sociala påverkan på samhället. Studien berättade om att den industriella revolutionen som hade sin början i slutet på 1700-talet var en stor bidragande faktor. Den industriella revolutionen ledde till en ökad välfärd då fler människor sökte sig till städerna, teknologin utvecklades och antalet bönder minskade. Ekonomin blev jämnare utdelad över de sociala klasserna tack vare en ökad internationell handel. Land, som tidigare varit en källa för rikedom, var inte längre det vilket också bidrog till en jämnare ekonomisk status bland människor. Gradvisa förändringar i samhället gjorde att ridsporten började växa eftersom fler människor kunde ha råd att rida för nöjes skull, till skillnad från tidigare då enbart överklassen kunde göra det. Hästens roll i jordbruket minskade på grund av de nya maskinerna som började ersätta den, så antalet hästar som kunde användas inom sporten ökade. Antalet deltagande kvinnor i rävjakt ökade markant efter 1850-talet, vilket var tidigare än i många andra sporter. Sportens växande popularitet, kombinerat med en förändrad landsbygd i Storbritannien som innebar att markägare hägnade in sin mark och att ryttare därför blev tvungna att hoppa över fler stängsel och murar, bidrog till att svårighetsgraden ökade, men detta hindrade inte kvinnorna från att delta. För att kvinnor skulle kunna delta säkert och på samma nivå som männen framtogs bättre anpassad utrustning, manualer för ridning skrev och ridlektioner började hållas. Studiens slutsats var att när fler människor överlag började delta i ridsporten innebar också att fler kvinnor började göra det, och när även medelklassen började delta i större utsträckning började synen på

ridsporten skifta från en sport för adeln och överklassen till en sport för alla vilket gjorde det mer accepterat för kvinnor att delta aktivt.

Kvinnor utvecklar sporten

Munkwitz (2018b) gjorde även en studie som diskuterade hur kvinnor i Storbritannien under slutet på 1800-talet förbättrade ridsporten genom att skriva böcker, utveckla utrustningen och lära andra kvinnor i att rida. Syftet med studien var att undersöka hur dessa kvinnliga entreprenörer lyckades med att utveckla sporten trots de motgångar de mötte. Författaren har använt sig bland annat av historiska böcker om hästar och ridning, rytthandboken för kvinnor, patent på utrustning utvecklade av kvinnor, och fiktiva noveller om hästar. Ridning var fortfarande mansdominerat under den här tiden, och när kvinnor först tog sig in i ridsporten var de tvungna att rida i damsadel men dessa sadlar var inte anpassade för den krävande jaktridningen. Instruktionsböcker och ridlektioner hölls och utrustningen började utvecklas. I början leddes detta framför allt av män, men då männen red på ett helt annat sätt än kvinnorna så hade de inte riktigt förståelse för hur ridning i damsadel fungerade. Snart började därför kvinnorna ta över rollen som entreprenörer och instruktörer. Många kvinnor blev författare och skrev både fiktiva och icke-fiktiva verk om hästar och ridning. Böckerna var mycket eftertraktade tack vare författarnas kunskap, framgången dessa kvinnliga författare hade gjorde att de blev välkomnade i författarcirklar de tidigare blivit uteslutna ur. De fiktiva verken innehöll ofta starka och självständiga kvinnliga karaktärer, och verken blev ett sätt att ta upp problem och åsikter som inte hade gått att diskutera i "verkligheten". Ett exempel på en bok skriven av en kvinnlig författare som är känd även idag är *Black Beauty* från 1877, skriven av Anna Sewell. Boken tar bland annat upp hur illa behandlade många hästar blev under den tiden. Förutom författarskap hade kvinnor en viktig roll som entreprenörer då de kom med idéer på förbättringar på utrustningen. Kvinnor samarbetade med sadelmakare för att förbättra sadlarna, och en del kvinnor sökte själva patent. Klänningarna de först red i byttes ut mot kjolar, och till slut red de i ridbyxor med förkläden som täckte benen. Dessa förkläden ansågs först vara oanständiga, men accepterades allt eftersom då det var bättre att se en kvinna i byxor än en död kvinna. I början av 1900-talet tog kvinnor initiativet och började rida i ridbyxor precis som männen. Kvinnliga ridlärare var väl behövda då männen inte red på samma sätt, och ridläraryrket innebar att de kunde försörja sig själva och bli mer självständiga samt hade en auktoritet och en ledarroll som var ovanlig hos kvinnor under denna tid. Kvinnorna som dedikerade sina liv till att förbättra sporten gjorde det möjligt för fler kvinnor att delta i rävjakter tack vare ökad säkerhet och kunskap. Detta nytänkande ledde inte bara till en förbättrad hästsport, men också till sociala förändringar i övriga sporter. Slutsatsen var att kvinnorna lyfte sporten genom att skriva böcker, utveckla sadlarna, förändra rytthandboken och instruera. De var aktiva och drivande vilket gav dem respekt och ett gott rykte. Det ledde till framgång för kvinnor, inte bara på hästryggen men också i det övriga samhället då de trotsade det dåtida kvinnliga idealet.

Kvinnliga förbilder

Hedenborg (2017) har i en artikel berättat om den danska dressyryttaren Lis Hartels liv. Lis Hartel vann silver i OS både år 1952 och år 1956 som den första kvinnan att ta medalj i OS i dressyr. Hon mötte många svårigheter eftersom hon var en av få kvinnor som tävlade på den tiden och hon var dessutom förlamad nedanför knäna på grund av polio. Syftet med studien var att analysera hennes liv utifrån de motgångar hon hade på grund av sitt kön och sitt handikapp och ta reda på hur hon sågs av media och hur hon trotsade oddsen. Artikeln var baserad på tidningsartiklar och rapporter, intervjuer, och på internetsidor kopplade till hennes tävlingskarriär, till exempel FEI och Olympic.org. Lis Hartel blev mycket uppmärksammad i

Media, dels som skicklig ryttare och dels som en atlet som övervann polio. I media framtog hon ibland som skicklig trots att hon var kvinna. När kvinnor tilläts delta i OS i dressyr för första gången 1952 kritiserades detta hårt i svensk media, man sa bland annat att kvinnorna inte tränade sina egna hästar, trots att Lis Hartel själv berättade att hon gjorde det, och att kvinnor fick extra poäng i dressyren tack vare deras utseende. Många ansåg även att dressyr inte krävde atletisk förmåga eftersom både kvinnor och gamla människor kunde delta. I USA och Storbritannien var kvinnor mer välkomna i dressyren eftersom det inte sågs vara en lika maskulin sport, men i Sverige fanns den militäriska och maskulina synen på sporten kvar. Lis Hartel berättade i en intervju att kvinnor kanske red annorlunda än män då kvinnor inte kunde förlita sig på rå styrka, och sa samtidigt att många skickliga män inom sporten red mjukt. Detta vände en svaghet till något positivt och trotsade samtidigt maskulinitet genom att beskriva en del män som ”mjuka”. Lis Hartels framgångar gjorde henne till en förebild. Slutsatsen var att hon blev hyllad och beskrevs som en skicklig och hårt kämpande atlet och sågs av många som hjältinna, men att vissa ansåg att hennes framgång berodde på allt stöd hon fick från sin familj. Kvinnor i dressyren under 1950-talet mötte mycket motstånd, men Lis Hartel var något mer respekterad än andra kvinnor tack vare ”hjälterollen” hon fick för att ha kämpat mot sin polio.

Könsrollerna i olika grenar och olika länder

Hedenborg (2015) undersökte i en studie hur könsrollerna ser ut internationellt i olika grenar inom hästsporten samt hur det har förändrats med tiden. Syftet med studien var att undersöka synen på kön inom hästsport för att få en ökad förståelse för könsrollerna. Artikeln analyserade och jämförde tidigare studier gjorda inom sporthistoria och kopplar ihop det med data om det övriga samhället, framför allt om hur könsrollerna förändrats inom sport och på arbetsmarknaden. Artikeln granskade och jämförde de olympiska ridsporterna samt trav- och galoppsporten. Fokus låg på förändringen som skett genom tiden samt vilka skillnader och likheter det finns på antalet män och kvinnor i olika länder och de olika grenarna. Kvinnor fick anställning i galoppstallar under Första världskriget då många män drog ut i kriget. När kriget var slut blev dock många kvinnor av med arbetet och ersatta av män, dock kunde en del jobba kvar. Med sin anställning fick de också tävla, men då kvinnor ofta gjorde bättre ifrån sig i loppet än många män under 1920-talet så bestämdes det att kvinnor enbart fick delta i specifika damlopp. Det dröjde ända fram till 1970-talet innan kvinnor blev mer accepterade inom sporten i Storbritannien. I Sverige fick de första kvinnorna galopplicenser redan i slutet på 1940-talet, men inom travet dröjde det fram tills 1971. Könsrollerna skiftade mer och mer, delvis tack vare individuella kvinnors framgångar, ett exempel är Kathy Kusner som år 1968 blev den första kvinnan i USA att ta jockeylicens, men då hennes första ansökan nekades överklagade hon och citerade USA:s konstitution som förbjuder diskriminering på grund av kön, ras och religion, detta gjorde att hon till slut vann överklagan. I de olympiska sporterna tog det fram till år 1952 i dressyr, år 1956 i hoppning och år 1964 i fälttävlan innan kvinnor fick delta. Redan år 1922 diskuterade Svenska Ridsportförbundet kvinnliga deltagare i hoppning, dressyr och fälttävlan med grunden i att ordet ”ryttare” inte var könsspecifikt, något som flertalet kvinnor såg som en chans till att ställa upp i tävlingar. Många manliga ryttare klagade, så reglerna ändrades och fram till år 1946 syftade ordet enbart på män. Kvinnor fick inte delta. Detta kritiserades hårt och hånades då man sa att ändringen berodde på att de manliga ryttarna kände sig hotade då kvinnorna kunde rida minst lika bra. Slutsatsen var att könsroller inom hästsport är komplexa och varierande, exempelvis verkar Sverige ha varit mer öppet för kvinnor i galoppsporten än i USA och Storbritannien i mitten på 1900-talet, och att det kan bero på klasskillnader. Däremot var kvinnor inte lika välkomna inom travsporten i Sverige, vilket kan bero på det maskulina synsättet inom travsporten. För att dessa

förändringar ska bli mer förstådda krävs fler studier om könsroller samt fler studier som jämför olika grenar, länder och kulturer.

DISKUSSION

Resultat ur artiklarna som besvarar på hur kvinnor tog sig in i ridsporten finns i Munkwitz (2018a) studie som berättade att kvinnor först tog sig in i ridsporten under den industriella revolutionen. Sporten växte och antalet utövare av ridsporten ökade under den tiden. Detta innebar också innebar att antalet kvinnor ökade. Denna ökning började hos överklasskvinnor men medelklassen deltog också i större utsträckning allt eftersom antalet hästar ökade och sporten blev mer lättillgänglig.

Hur kvinnor började ta mer plats i sporten diskuteras i studierna av Hedenborg (2017) samt Hedenborg (2015). Kvinnor som tagit sig in i ridsporten hade under en längre tid större svårigheter och fler motgångar än män. Fram till början på 1900-talet red de fortfarande i damsadel, något som både var svårare och farligare. Kvinnor blev ofta hånade och löjliggjordes. De blev så småningom mer accepterade och respekterade i hästsport tack vare framgångsrika enskilda kvinnors framgångar (Hedenborg 2015). Lis Hartel var ett exempel på en framgångsrik kvinna som blev en förebild under 1950-talet. Hon, tillsammans med flertalet andra skickliga kvinnor, visade att kvinnor kunde vara framgångsrika ryttare och hon hjälpte till att bana vägen för en mer jämställd syn på sporten. (Hedenborg 2017)

Resultat som svarar på om hur kvinnliga ryttare har påverkat kvinnans roll i samhället är otydligt. Munkwitz (2018b) studie om kvinnliga entreprenörer i hästsporten visade att de initiativtagande kvinnor som gjorde sporten mer könsneutral under 1800-talet kan ha påverkat även andra sporter. Det kan ha inspirerat till ett mer jämställt samhälle eftersom dessa kvinnliga ryttare trotsade den dåtida kvinnosynen och tillät kvinnor att bli självständiga och finna sig själva i en ledarroll. Detta ledde till inflytande på det övriga samhället och till slut till en mer jämlik roll för kvinnorna.

Huruvida kvinnor i hästsport har påverkat samhället i större utsträckning har varit svårt att ta reda på. Det finns överlag få studier gjorda på kvinnors roll i ridsporten historiskt och jämfört med nu. De få studier som finns jämför mest hur könsrollerna ser ut idag och hur det såg ut historiskt, och dessa studier har inte gått in i detalj på hästsportens påverkan på samhället. Studiernas material och metod är svårtolkade. De har mestadels använt sig av gamla instruktionsböcker, media, gamla patent på ridutrustning som kvinnor utvecklade, och historiska manualer som källa för att få en inblick i hur det var förr i tiden. Svårigheten med att tolka materialet beror på att studierna är begränsade till det material som redan finns, detta eftersom studierna är en tolkning av historiskt material. Det framgår inte alltid hur det har tolkats och vad författaren har velat få fram. Studierna har framför allt fokuserat på hur kvinnor började komma in i sporten och hur det ser ut idag, men något som hade varit intressant att undersöka är varför kvinnor från början exkluderades, varför de kritiserades så hårt och varför sporten idag blivit en "Tjejsport".

Slutsats

Kvinnor kunde ta sig in i den tidigare mansdominerade hästsporten tack vare de förändringar som skedde i samhället i samband med den industriella revolutionen då hästsport blev mer tillgängligt för alla. Initiativtagande kvinnor utvecklade sporten och inspirerade andra kvinnor vilket gjorde att fler började rida. Skickliga kvinnliga ryttare visade att kvinnor kunde rida lika bra som män, dessa förebilder gjorde att kvinnor blev mer accepterade och respekterade

inom hästsport. Dessa faktorer ledde till att sporten gick från mansdominerad till könsneutral. De tidiga kvinnliga ryttarna trotsade det dåtida kvinnliga idealet och gav kvinnorna en nyvunnen självständighet och roller i samhället de inte tidigare haft vilket kan ha banat väg för kvinnor inom andra sporter och hjälpt till att göra samhället lite mer jämlikt.

REFERENSER

Litteratur

Hedenborg, S. (2017). Lis Hartel – an extraordinary equestrian, *Sport in Society*, vol. 20:8, 1030-1046

Hedenborg, S. (2015). Gender and Sports within the Equine Sector – A Comparative Perspective, *The International Journal of the History of Sport*, vol. 32:4, 551-564

Munkwitz, E. (2018a). Angels and Amazons: Fox-hunting and Sporting Emancipation for Women, *The International Journal of the History of Sport*, vol. 35:6, 511-529

Munkwitz, E. (2018b). Designing Diana: Female Sports Entrepreneurs and Equestrian Innovation, *The International Journal of the History of Sport*, vol. 35:7-8, 745-766

Internet

Hedenborg, S (2007). *The Popular Horse: From army and agriculture to leisure*.
<https://www.idrottsforum.org/articles/hedenborg/hedenborg071121.html> (Hämtad 2019-11-04)

Svenska Ridsportförbundet (2019). *Statistik*. Tillgänglig:
<https://www.ridsport.se/Omoss/Statistik/> (Hämtad 2019-11-04)